

Інформаційна довідка **щодо законодавчого забезпечення протидії торгівлі людьми на виконання** **рекомендацій Європейської Комісії та заходів Дорожньої карти з питань** **верховенства права***

***Анотація.** В інформаційній довідці розглянуто й узагальнено рекомендації Європейської Комісії, представлені у звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу, зокрема рекомендації 2025 року, а також заходи, передбачені Дорожньою картою з питань верховенства права, які спрямовані на удосконалення законодавства у сфері протидії торгівлі людьми. Проаналізовано стан реалізації цих рекомендацій і заходів та окреслено перспективи законодавчого забезпечення протидії торгівлі людьми.*

***Ключові слова:** торгівля людьми, Дорожня карта з питань верховенства права, верховенство права.*

Вступ

Торгівля людьми є одним із напрямів переговорного розділу 24 «Юстиція, свобода і безпека» та, відповідно, Дорожньої карти з питань верховенства права¹, розробленої як стратегічний документ, що визначає комплекс реформ у межах переговорного процесу щодо членства України в Європейському Союзі й охоплює питання захисту прав людини, безпеки та боротьби з транснаціональними злочинами.

Перелік заходів із забезпечення дієвого механізму запобігання торгівлі людьми, спрямованого на підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, пов'язані з торгівлею людьми, та забезпечення захисту прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми, надання їм допомоги, а також досягнення відповідності з *acquis* ЄС закріплено в пунктах: е) «Торгівля людьми», є) «Сексуальне насильство над дітьми» підрозділу 4.3 «Боротьба з організованою злочинністю (загальні засади боротьби з організованою злочинністю)», а також у підрозділі 4.1 «Судове співробітництво в кримінальних справах».

Актуальність проведеного аналізу зумовлена тим, що уніфікований підхід до розуміння напрямів удосконалення системи протидії торгівлі людьми у контексті рекомендацій Європейської Комісії, представлених у звітах про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу², сприятиме ефективному плануванню законопроектної діяльності парламенту та реалізації

¹ Дорожня карта з питань верховенства права. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf

² COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2023 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en?prefLang=uk; COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2024 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf; COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2025. Report Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. 2025 Communication on EU enlargement policy. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/EU-enlargement-.pdf>

функції постзаконодавчого контролю, комплексному відстеженню виконання зобов'язань України в рамках переговорного процесу щодо вступу до Європейського Союзу. Матеріал може бути також використаний для підготовки законодавчих ініціатив та експертного супроводу євроінтеграційних процесів.

Питання, що розглядаються в цій інформаційній довідці, перебувають у системному зв'язку з попередніми дослідженнями стану реалізації заходів, передбачених Дорожньою картою з питань верховенства права³, а також із Путівником *acquis* ЄС (Євродайджест), що містить оперативну систематизовану інформацію щодо прийнятих актів ЄС та ілюструє тенденції розвитку *acquis* й актуальні питання для держав-членів ЄС⁴.

Основна частина

Торгівля людьми є складним соціально-правовим явищем, що охоплює порушення фундаментальних прав людини, зокрема права на свободу, гідність, безпеку та недоторканність. В умовах війни, масштабного переміщення населення, економічної нестабільності та зростання вразливості окремих груп Україна стикається з новими викликами у питаннях протидії цьому явищу, серед яких першочерговими є підготовка та прийняття правової бази у сфері протидії торгівлі людьми.

Дослідження щодо торгівлі людьми в контексті переміщення та міграції в Україні, проведене Управлінням ООН з наркотиків і злочинності, підтверджує значну вразливість українців до торгівлі людьми, зумовлену насамперед війною, переміщенням і біженством, евакуацією дітей без супроводу та ризиками нелегальної праці за кордоном⁵.

У Звіті «*Trafficking in Persons Report 2024: Ukraine*»⁶, підготовленому Державним департаментом США, теж підкреслюється вразливість внутрішньо переміщених та інших переміщених осіб з України, ідентифікуються потенційні ризики трудової експлуатації в таких секторах, як домашня праця та сільське господарство, а також виокремлюються складнощі, пов'язані з притягненням до відповідальності осіб, причетних до торгівлі людьми. Водночас у цьому звіті відзначається, що «уряд не досяг мінімальних стандартів у низці ключових аспектів. Судді продовжували призначати м'які покарання, що здебільшого не передбачали реального позбавлення волі для засуджених торгівців людьми; це послаблювало превентивний ефект, не відповідало тяжкості злочину та підіривало загальні зусилля з протидії торгівлі. Незважаючи на постійні

³ Путівник законодавчого забезпечення правопорядку в Україні (у контексті рекомендацій Європейської Комісії). Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law_judic_activ/Guide_lg-pravsud/76282.html; Інформаційна довідка щодо законодавчого забезпечення удосконалення порядку кримінального провадження на виконання заходів Дорожньої карти з питань верховенства права. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law_judic_activ/inform_references-pravsud/76844.html

⁴ Путівник *acquis* ЄС (Євродайджест): огляд актів, прийнятих у червні – серпні 2024 року. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33101.pdf>

⁵ Дослідження щодо торгівлі людьми та незаконного ввезення мігрантів в Україні. United Nations Office on Drugs and Crime. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/studies/2025/TIP_Study_2025_Ukr.pdf

⁶ Embassy of the United States, Kyiv. Ukraine 2024. Trafficking in Persons Report. 2024. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/ukraine-2024-trafficking-in-persons-report/>

занепокоєння з приводу корупції, яка сприяє безкарності за злочини, пов'язані з торгівлею людьми, та триваючі розслідування щодо причетних посадовців, вже сьомий рік поспіль уряд не домігся жодних засуджень причетних офіційних осіб. Уряд не ідентифікував жодних постраждалих від торгівлі людьми серед іноземних громадян, хоча були вжиті певні заходи із захисту дітей без супроводу, недоліки в державному контролі за евакуйованими з інтернатних установ дітьми підвищили їхній ризик бути залученими до торгівлі людьми. Неурядові організації й надалі виявляли системні недоліки в імплементації національної системи реагування та в наданні послуг постраждалим».

Протидія торгівлі людьми є невід'ємною складовою захисту основоположних прав людини, процесуальних прав та жертв злочинів. Це різновид кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи. У контексті згаданого Звіту про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2025 року загальна концептуально-правова основа у сфері забезпечення основоположних прав (the general framework for fundamental rights) визнана задовільною, утім «введення воєнного стану спричинило певні обмеження, які загалом були пропорційними до безпекової ситуації та застосовувалися обережно. Українські інституції повинні постійно оцінювати обмеження, пов'язані з воєнним станом і за результатами консультацій із зацікавленими групами, у випадках, коли ці обмеження визнаються зайвими або непропорційними, вживати необхідних заходів для їхнього скасування. Крім того, Україні слід розробити стратегію оперативного відновлення всіх обмежених прав і свобод щойно безпекова ситуація дозволить та воєнний стан буде скасований»⁷.

Окрім необхідності удосконалення юридичної відповідальності, переважно кримінальної, у сфері торгівлі людьми, у згаданому Звіті, порівняно з рекомендаціями Європейської Комісії за попередній рік⁸, акцент зроблено на забезпеченні досягнення повної відповідності законодавства України правовим нормам ЄС щодо прав потерпілих від злочинів. Зокрема, наголошується, що «законодавство України у сфері прав потерпілих все ще потребує повної гармонізації з Директивою ЄС про права потерпілих та Директивою щодо компенсації жертвам злочинів, а також із галузевим законодавством про права потерпілих, яке більш безпосередньо враховує специфічні потреби жертв окремих видів злочинів, таких як домашнє насильство, торгівля людьми та насильство над дітьми» (сторінка 47).

За офіційними даними, більше 6,5 млн українців залишили країну і «створили» нові «можливості» для торговців людьми, а війна значно вплинула

⁷ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2025. Report Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. 2025 Communication on EU enlargement policy. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/EU-enlargement-.pdf> Дата звернення: 20 листопада 2025 р.

⁸ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2024 Report. Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF REGIONS. 2024 Communication on EU enlargement policy. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf Дата звернення: 20 листопада 2025 р.

на рівень злочинності. Так, за даними Національної поліції України, кількість зареєстрованих злочинів у 2021 році складала 232 злочини, 133 злочини у 2022 році, 147 злочинів у 2023 році та 105 злочинів у 2024 році, а за перші шість місяців 2025 року в Україні зареєстровано 114 кримінальних проваджень за фактом торгівлі людьми⁹. Водночас реальна кількість випадків торгівлі людьми залишається невідомою, оскільки жертви можуть не усвідомлювати, що їх експлуатують, або не мають змоги звернутися по допомогу.

У Доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні відзначаються зв'язок між торгівлею людьми та дискримінацією через расову та етнічну належність і необхідність запобігання непрямій дискримінації осіб, які належать до національних спільнот (меншин), зокрема через вжиття позитивних заходів для полегшення їхнього доступу до правосуддя у разі потрапляння в ситуації торгівлі людьми на території України і за кордоном¹⁰. Також Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини зазначено про підвищені ризики потрапляння в ситуації торгівлі людьми для переміщених ромських громад з України через їхні проблеми з доступом до захисту та послуг.

Існує прямий зв'язок між торгівлею людьми і діяльністю транснаціональних організованих злочинних груп, адже торгівля людьми є основним видом їх нелегального бізнесу та становить окрему велику тему досліджень проблем протидії трансрегіональним потокам, що існують у світі (Рис. 1). Так, за даними ООН, оприлюдненими у Global Report on Trafficking in Persons 2024, кількість виявлених жертв торгівлі людьми у світі зросла на 25 % (Рис. 2), і найбільш уразливими залишаються жінки та діти, які становлять понад 60 % жертв, а торгівля з метою примусової праці зросла майже на 47 %¹¹.

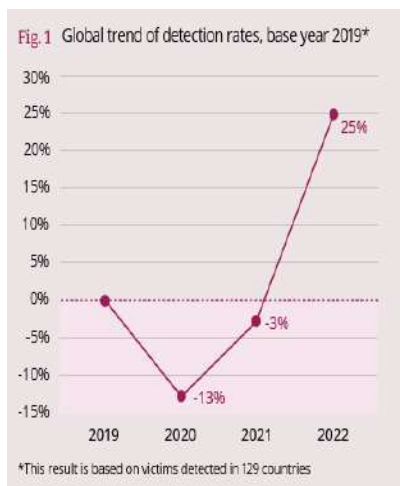

Рис. 1.

Рис. 2.

⁹ Інспекція праці інформує: Торгівля людьми, статистичні підсумки 2025 року. Східне міжрегіональне управління Державної служби України з питань праці. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/inspektiia-pratsi-informuie-torhivlia-liudmy-statystychni-pidsumky-2025-roku/>

¹⁰ Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році. Уповноважений Верховної Ради з прав людини. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2024/>

¹¹ United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2024. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf

У звіті Ради Європи (GRETA) за 2024 рік наголошується, що війна суттєво підвищила ризики експлуатації в Україні, особливо для внутрішньо переміщених осіб та дітей. Україна залишається переважно країною походження жертв, яких експлуатують як всередині країни, так і за її межами¹².

Таким чином, офіційні міжнародні джерела підтверджують, що торгівля людьми набуває характеру глобальної епідемії, а її масштаби зростають під впливом конфліктів, економічної нестабільності змину клімату тощо.

У зв'язку з викладеним, законопроектна діяльність саме в цій сфері потребує особливої уваги, оскільки питання запобігання торгівлі людьми, у тому числі транскордонної, є багатоаспектним і вимагає системного законодавчого регулювання в різних сферах суспільних відносин. Такими напрямками є:

1. *Відповідність національного законодавства *acquis* ЄС.*

Окремі положення Кримінального кодексу України (стаття 149) та Закону України «Про протидію торгівлі людьми» є неповними й застарілими, їх норми не відповідають сучасній ситуації воєнного стану, конкретним нормам права ЄС та рекомендаціям європейських партнерів, про які згадується в цій довідці. Особливо це стосується положень щодо забезпечення захисту прав жертв та надання їм відповідних компенсацій, які потребують удосконалення. Зокрема, Дорожня карта з питань верховенства права передбачає розроблення нового закону, який забезпечить повну відповідність українського законодавства Директивам ЄС. Зокрема, Директива 2024/1712 розширює поняття експлуатації, відносячи до неї сурогатне материнство, незаконне усиновлення та примусовий шлюб як різновиди експлуатації у торгівлі людьми. Також передбачено криміналізацію користування послугами жертв торгівлі людьми та відповідальність юридичних осіб за участь у торгівлі людьми, впровадження принципу некарності жертв, які вчинили правопорушення внаслідок експлуатації.

Ці положення мають бути імплементовані до IV кварталу 2026 року шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України та Закону України «Про протидію торгівлі людьми».

2. *Інституційне посилення та моніторинг.*

Відповідно до європейських практик Україна має запровадити інститут Національного доповідача з питань торгівлі людьми – незалежного органу, що здійснюватиме моніторинг, оцінку ефективності політики та підготовку щорічних звітів. Відсутність незалежного моніторингу є системною прогалиною в українській моделі протидії торгівлі людьми, особливо в умовах воєнного стану¹³. Термін реалізації – II квартал 2026 року.

3. *Програмне планування та цифровізація обліку жертв торгівлі людьми.*

До II кварталу 2026 року має бути розроблена Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми до 2030 року з урахуванням рекомендацій Групи експертів Ради Європи із заходів щодо протидії торгівлі людьми (GRETA)

¹² Council of Europe. GRETA publishes its third report on Ukraine. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/greta-publishes-its-third-report-on-ukraine>

¹³ Небитова Н. Ю. Протидія торгівлі людьми в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні проблеми національного права*. 2023. № 3. С. 102–110. DOI: <https://doi.org/10.32782/39221507>

та Державного департаменту США про стан справ у сфері протидії торгівлі людьми, а також відповідно до acquis ЄС, зокрема положень Директив 2011/36/ЄС та 2024/1712.

Програма має передбачати: створення єдиного реєстру випадків торгівлі людьми; інтеграцію даних між правоохоронними, соціальними та прикордонними структурами; цифровізацію процесів виявлення та обліку жертв.

4. Міжнародна кооперація та професійна підготовка.

Передбачено затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, зокрема для захисту громадян України, які постраждали за кордоном. Важливим є залучення міжнародних партнерів – Європолу, Інтерполу, СЕРОЛ – до навчання, обміну досвідом та розробки спільних механізмів реагування. Про це детально йдеться у Дослідженні щодо торгівлі людьми та незаконного ввезення мігрантів в Україні¹⁴.

Термін реалізації – IV квартал 2026 року.

5. Професійна підготовка та аналітична спроможність.

Дорожня карта з питань верховенства права України передбачає постійне навчання для працівників поліції, суддів, соціальних служб, освітян, медиків, IT-фахівців, де особливу увагу слід приділити:

- ідентифікації жертв;
- захисту прав постраждалих;
- розслідуванню злочинів;
- судовому переслідуванню трафікерів.

Міжнародна організація з міграції у своєму звіті звертає увагу, що низький рівень поінформованості серед фахівців є одним із ключових бар'єрів для ефективної протидії торгівлі людьми¹⁵. Строк реалізації – постійно, починаючи з I кварталу 2025 року.

З огляду на це, законодавство у сфері запобігання торгівлі людьми потребує системного оновлення та удосконалення, особливо з урахуванням питань захисту основоположних прав і свобод людини в умовах воєнного стану та відновлення прав, а також більш широкого залучення Уповноваженого Верховної Ради з прав людини до забезпечення відповідності національного законодавства та механізмів захисту прав і свобод людини європейським стандартам (зокрема, вимоги підрозділу 3.1 «Рамка прав людини» переговорного розділу «Основоположні права»).

За всі сесії IX скликання Верховної Ради України (станом на 15.11.2025) було зареєстровано лише чотири законопроекти, пов'язані з протидією торгівлі людьми:

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном та протидії торгівлі людьми» (реєстр. № 2365-1 від 19.11.2019), який заслухано і знято з розгляду;

¹⁴ Дослідження щодо торгівлі людьми та незаконного ввезення мігрантів в Україні. United Nations Office on Drugs and Crime. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/studies/2025/TIP_Study_2025_Ukr.pdf

¹⁵ International Organization for Migration. Human Trafficking in the Ukraine Crisis. March 2023. URL: https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/2023-07/human_trafficking_in_the_ukraine_crisis-final2.pdf

- «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми» (реєстр. № 5134 від 22.02.2021) та «Про внесення змін до статті 149 Кримінального кодексу України щодо забезпечення гармонізації кримінального законодавства з положеннями міжнародного права в частині регулювання кримінальної відповідальності за торгівлю людьми» (реєстр. № 5134-1 від 09.03.2021), які очікують розгляду;

- «Про внесення зміни до статті 297-1 Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення механізмів досудового розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми» (реєстр. № 14152 від 24.10.2025р.), який перебуває на опрацюванні в Комітеті Верховної Ради України (щодо цього законопроекту Дослідницькою службою Верховної Ради України підготовлено та надіслано Комітету відповідну інформаційну довідку).

Законопроекти, що очікують розгляду, спрямовані на посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми шляхом вдосконалення положень Кримінального кодексу України (КК України), зокрема йдеться про розширення об'єктивної сторони злочину, передбаченого частиною першою статті 149 КК України, за рахунок включення до неї незаконних угод, об'єктом яких є людина, та метою яких не є експлуатація людини (законопроект № 5134), уточнення диспозицій частини першої та частини другої статті 149 КК України (законопроект № 5134-1), а також запровадження спеціального досудового розслідування цього виду злочинів (законопроект № 14152).

Однак, станом на сьогодні зазначені ініціативи не враховують положення Дорожньої карти з питань верховенства права щодо адаптації українського законодавства до законодавства ЄС у сфері торгівлі людьми (Таблиця 1).

Висновки

Імплементація положень Дорожньої карти з питань верховенства права у сфері протидії торгівлі людьми є критично важливою для забезпечення прав людини, виконання міжнародних зобов'язань та наближення України до членства в Європейському Союзі. Вона передбачає комплексну законодавчу реформу, що охоплює: криміналізацію нових форм експлуатації, встановлення відповідальності юридичних осіб та захист жертв; створення незалежного моніторингового органу – Національного доповідача; розробку нової державної програми, що інтегрує цифрові інструменти та міжнародні стандарти; посилення міжвідомчої координації та міжнародної співпраці; інвестування в професійну підготовку та аналітичну спроможність державних органів.

Окремі положення чинних Кримінального кодексу України, Закону України «Про протидію торгівлі людьми» не відповідають конкретним вимогам міжнародних, програмних документів, а також документів та рекомендацій ЄС у цій сфері. Норми законів не запобігають злочинній діяльності й не забезпечують захист прав жертв, надання їм відповідних компенсацій, а тому потребують вдосконалення. Конкретні вимоги та рекомендації, що не виконуються, наведено в узагальнених даних *Таблиці 1*.

Необхідні зміни в кримінальному, кримінальному процесуальному законодавстві України, Законі України «Про протидію торгівлі людьми» та стан їх реалізації

№ з/п	Очікуваний результат	Зміст необхідних змін до КК України, КПК України та Закону України «Про протидію торгівлі людьми»	Стан реалізації	Терміни реалізації
1.	Удосконалення системи застосування кримінально-правових засобів до юридичної особи за торгівлю людьми; позбавлення незаконних прибутків через розширену конфіскацію; виплати потерпілим через механізми реституції і компенсації; стимул до комплаєнсу і профілактики в бізнесі; покращена міжвідомча та міжнародна співпраця	- розширення видів покарань, - застосування інститутів пробації та судимості; - запровадження кримінальної відповідальності для юридичних осіб з покараннями у виді штрафів та інших заходів (наприклад, скасування реєстрації, ліквідація, призупинення діяльності тощо); - впровадження механізмів реституції та компенсації за завдану шкоду, - розширення підстав і порядку застосування конфіскації майна відповідно до найкращих практик ЄС Це передбачає: 1. Зміни до КК України: Статті 75–78 – трансформувати у сучасний інститут пробації: передбачити індивідуальні програми ресоціалізації, нагляд пробаційних органів, електронний моніторинг; Стаття 89 – скоротити строки погашення судимості для осіб, які успішно пройшли пробацію; Стаття 91 – диференціювати наслідки судимості залежно від тяжкості злочину та результатів пробації (наприклад, можливість дострокового зняття судимості за рішенням суду) та узгодити із Законом України «Про пробацію»; Статті 96³ та 96⁴ доповнити переліком покарань для юридичних осіб (штрафи, ліквідація, призупинення діяльності); Стаття 96⁷ – розширити підстави конфіскації майна, включно з незаконними прибутками від торгівлі людьми, а також запровадити розширену конфіскацію (Extended Confiscation) (вилучення майна, що не відповідає законним доходам), конфіскацію без вироку (Non-Conviction Based Confiscation) (можливість вилучення активів, зокрема й без обвинувального вироку), заморожування активів (Freezing Orders) (арешт майна ще на стадії слідства); передбачити управління активами (створення спеціального органу для прозорого використання конфіскованого майна); Стаття 149 – додати положення про компенсацію та реституцію потерпілим, наприклад у Примітку до статті: Суд, ухвалюючи вирок за злочин, передбачений цією статтею, зобов'язаний вирішити питання про:	законопроекти не внесено до парламенту	III квартал 2026

		– реституцію незаконно отриманих доходів від торгівлі людьми; – компенсацію потерпілим за завдану матеріальну та моральну шкоду; – застосування додаткових заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, включаючи штрафи, ліквідацію, призупинення діяльності чи скасування державної реєстрації. 2. Зміни до КПК України: Статті 170–174 – деталізувати порядок арешту та конфіскації майна юридичних осіб.		
2.	Розширення можливостей щодо виявлення і кваліфікації випадків торгівлі людьми через включення до різновидів експлуатації сурогатного материнства, репродуктивних технологій, незаконного усиновлення і примусових шлюбів; кримінальна відповідальність покупців послуг; більша ефективність розслідувань завдяки кваліфікуючій ознаці за поширення сексуальних матеріалів через ІКТ; захист жертв – некарність за змушені злочини	- визначення використання у сурогатному материнстві чи репродуктивних технологіях, використання незаконного усиновлення та примусового шлюбу як різновидів експлуатації у торгівлі людьми; - встановлення кримінальної відповідальності для осіб, які купують або користуються послугами жертв торгівлі людьми, а також кримінальної відповідальності юридичних осіб за замах на торгівлю людьми; - включення такої додаткової кваліфікуючої ознаки, як сприяння або розповсюдження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій зображень чи відео або подібних матеріалів сексуального характеру за участю потерпілої особи; - впровадження принципу некарності жертви торгівлі людьми, яка змушена вчинити кримінальне правопорушення внаслідок свого статусу. Це передбачає зміни до КК України, зокрема розширення складу злочину «торгівля людьми»: Стаття 149: – доповнити визначення експлуатації такими різновидами: сурогатне материнство, репродуктивні технології, незаконне усиновлення, примусові шлюби; – додати кваліфікуючу ознаку використання ІКТ для поширення сексуальних матеріалів; запровадити нову статтю 149¹ «Користування послугами жертв торгівлі людьми», якою встановити кримінальну відповідальність покупців послуг жертв торгівлі людьми; Стаття 43: передбачити загальну обставину, що виключає кримінальну відповідальність: «Жертва торгівлі людьми не підлягає кримінальній відповідальності за діяння, які вона була змушена вчинити внаслідок свого статусу жертви».	законопроекти не внесено до парламенту	IV квартал 2026
3.	Незалежний моніторинг і своєчасні публічні звіти; узгодження національної політики з міжнародними стандартами	- запровадження інституту Національного доповідача з питань торгівлі людьми, функції якого виконуватиме незалежний орган. Це передбачає зміни до Закону «Про протидію торгівлі людьми»:	законопроекти не внесено до парламенту	II квартал 2026

		Доповнити новою статтею про Національного доповідача з питань торгівлі людьми – незалежний орган, що здійснює моніторинг і публікує регулярні звіти. Статті 15–17 – розширити механізми захисту жертв та їх компенсації.		
4.	Відповідність національного законодавства положенням Директиви 2011/93/ЄС та Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства	- визначення сексуальної експлуатації дитини з метою отримання прибутку як торгівлі людьми. Це передбачає: 1. Зміни до КК України: Статті 149, 150–156 – уточнити, що сексуальна експлуатація дітей з метою отримання прибутку є формою торгівлі людьми. 2. Зміни до Закону «Про протидію торгівлі людьми»: Стаття 1 (визначення) – гармонізувати з положеннями Директиви 2011/93/ЄС та Конвенції Ради Європи: «Жертва торгівлі людьми – особа, яка зазнала експлуатації, незалежно від її згоди чи участі у вчиненні правопорушення, якщо така участь була наслідком торгівлі людьми.»; окремо визначити «сексуальну експлуатацію дитини», «дитячу порнографію», «експлуатацію через ІКТ».	законопроекти не внесено до парламенту	IV квартал 2026

Отже, під час планування законотворчої діяльності на 2026 рік слід враховувати необхідність комплексного оновлення законодавства у сфері запобігання торгівлі людьми, що передбачає активізацію законотворчих ініціатив, а також посилення парламентського контролю за реалізацією дотримання прав людини саме з питань торгівлі людьми, зокрема шляхом підготовки спеціальних доповідей та слухань на цю тематику й особливого фокусу на необхідності створення відповідної правової бази.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*